

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. VII [i. e. VI]. Vtrum authoritas unius rantùm Doctoris sufficiat ad reddendam opinionem in materia morali probabilem, & in praxi tutam?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

judicium subibunt injustum. Unde Isidorus lib. 3. A sent. cap. 52. loquens de Judicibus iniquis, sic ait: *Graviter lacerantur pauperes à pravis Judicibus, quàm à cruentissimis hostibus. Nullus enim prædo tam cupidus in alienis, quàm Index iniquus in suis. Latrones inaccessis faucibus ac latebrosis latentes, insidias ponunt: isti palam rapacitatis avaritiâ sæviunt. Hostes in alienorum tantum sanguinem intendunt; Judices quasi crudelissimi carnifices civium, oppressione suâ subsectorum vitam extinguunt.*

ARTICVLVS VI.

Utrum auctoritas unius tantum Doctoris sufficiat ad reddendam opinionem in materia morali probabilem, & in praxi tutam?

105. AFFIRMANT communiter recentiores Casuiste, qui (ut rectè observavit Joannes Sinnichius libro supra citato §. 354.) in mutuas crebrò solent excurrere laudes, sibi que invicem accinere: quod eo sine facilitate videntur, ut majorem sibi invicem auctoritatem concilient, sicque suis opinionibus probabilitatem comparent. Cum enim duplex ab eis distinguitur probabilitas, intrinseca scilicet seu rationalis, quæ sumitur à ratione; & extrinseca seu authentica, quæ petitur ab auctoritate; ubi vident deesse suis commentis primam, student procurare saltem secundam; atque ob hunc finem prorumpunt in mutuas laudes, ut quisque eorum suum laudatorem directè laudando, laudet seipsum, saltem reflexè, sicque suis opinionibus umbram quandam probabilitatis ab auctoritate procuret, quam denegari cernit à ratione.

Id declarat idem Author exemplo Caramuelis & Dianæ, quorum prior in quadam ad posteriorem Epistola, præludio Theologiæ fundamentalis inserta, hæc ei scribit: *Quia longissimè absim ab omni adulationis genere, patere ut aliquid liberius & sincerius scribam. Laudant te & legunt viri docti, nec est in Europa Theologus qui sit studiosus, & te careat: si qui obmurmuraverint, docti non sunt, & tota oblocutio emulorum pervenit ad columnas Herculeas, cum dicunt Dianam esse agnum Dei, qui abstulit peccata mundi. Addit præterea in eadem Epistola de eodem agno Dei: Certi sumus tanto illius dogmata Theologorum firmari numero, ut querenti an hoc vel illud liceat, sufficiat respondere, DIANA DIXIT.*

106. Porro quid Diana vicissim de Caramuele scripserit; diligenter ab eodem ipso Caramuele collectum habetur ad calcem ejusdem Epistolæ, ubi sic legitur: *Vt videat Lector Caramuelem etiam redamari à Diana, has pauculas lineas subjungo. Igitur parte 7. tract. 11. resol. 11. sic inquit Diana: [Nota Lector, quod in tui gratiam multas opiniones supra dicti Caramuelis adducam, quia ejus codex non ita facile invenitur: & licet aliquando ejus opinionibus non adhaream, semper tamen illum honoris causâ nominatum esse volo; est enim vir doctissimus, & acutissimi ingenij, & ut alias dixi, non solum scholasticæ & moralis Theologiæ, sed etiam politioris literaturæ peritissimus. Et vinam amicissimus vir alios felices ingenij sui fetus in lucem pariat, &c.]*

Ex quibus patet illos Autores, ut majorem sibi invicem auctoritatem concilient, se invi-

cem laudare, seseque (ut loquitur idem Sinnichius) *mutuo scabere*, juxta vetus illud adagium ab Erasmo chil. 1. cent. 7. cap. 91. relatum: *MUTUVM MULI SCABUNT*. Quod etiam notavit, & detestatus est Episcopus Gandavenis, in Epistola ad Clerum lux diœcesis, in qua de novis illis Casuistis, & laxioris Ethices inventoribus, sic ait: *Hi non salum corruptæ naturæ prurientes aures blanditijs suis demulcent, sed & MUTVO SCABUNT, atque de adinvento aliquo vitij prætextu, tanquam de novo cæli tramite reperto, sibi invicem gratulantur & applaudunt. His præmissis: pro resolutione difficultatis propositæ, sit*

§. I.

Conclusio negativa statuitur.

Dico igitur: Unius tantum Doctoris suffragium seu auctoritas, communiter loquendo, non potest reddere opinionem aliquam probabilem & in praxi tutam. 107.

Probatur primò ex Aristotele 1. topic. cap. 1. sic dicente: *Probabilia sunt que videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & his maxime notis*: Sed quæ uni soli videntur, non videntur pluribus: Ergo quæ uni soli videntur, communiter loquendo, probabilia non sunt.

Probatur secundò ex D. Thoma quodlib. 3. supra citato art. 10. ubi ait: *In his que pertinent ad fidem, & bonos mores, nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri*: At si communiter & universaliter loquendo, unius Doctoris suffragium efficeret opinionem probabilem, & in praxi tutam, qui in rebus dubijs, ad fidem aut bonos mores spectantibus, erroneam opinionem alicujus Magistri sequeretur, excusaretur à peccato, præsertim juxta novorum Casuistarum principia, docentium omne probabile, probabilitate quantumvis tenui ac debili, à peccato excusare: Ergo juxta D. Thomam, unius tantum Doctoris suffragium non potest, communiter & regulariter loquendo, reddere opinionem aliquam probabilem, & in praxi tutam. Unde Lactantius supra relatus: *Ne trahamur auctoritate cujusquam, sed veritati potius faveamus & accedamus. Nullus hic temeritati locus: in æternum stultitia pœna subeunda est, si aut persona inanis, aut opinio falsa deceperit. Ex quo infert Joannes Sinnichius §. 357. intolerabilem esse illam Caramuelis adulationem supra relatum: Querenti an hoc aut illud liceat, sufficiat respondere DIANA DIXIT: Neque enim (subdit ille) in schola Pythagoræ degimus, sed in schola Christi, qui nequaquam dixisse prohibetur, EGO SVM PROBABILITAS, sed, EGO SVM VERITAS. Hujus magisterio didicimus aritundinem viæ deducens ad vitam, & latitudinem viæ deducens ad mortem. Porro quod hujus magisterio didicimus, verum esse non ambigimus. Proinde quantumvis Diana molietur viam cæli dilatare, vel viam perditionis angustare, non ei credimus, sed Christo potius acquiescimus, asseveranti illam esse aritam, istam verò spatiosam. Qui enim illam prædicavit aritam, & istam spatiosam, Deus est, legiser est, veritas est: Diana, quantumlibet à Caramuele laudatus, homo purus est, legiser non est, veritas non est.*

Probatur tertio conclusio ab inconvenienti, quod sequitur ex adversa sententia: Si enim unius viri docti & probi auctoritas sufficeret ad

reddendam aliquam opinionem probabilem, & A
tutam in praxi, vel dicendum esset recentiores
Casuistas non esse viros doctos & probos, vel
omnes eorum assertiones esse probabiles, &
tutas in praxi: primum non concedent Adver-
sarij, cum recentioribus Casuistis maxime in-
juriosum sit: secundum verò absurdissimum est:
quis enim dicat omnes novorum Casuistarum
assertiones, quas supra retulimus & confutavi-
mus, esse verè probabiles & tutas in praxi?
Quis asserere audeat licere v. g. puellæ procu-
rare abortum ante animationem fœtus, ut vitet
infamiam; aut concubinario retinere concubi-
nam, quando eâ relicta vitam transigeret tri-
stius; vel auctori aut reo occidere Judicem, cum
ab eo iniqua timetur sententiâ; aut Judici in cau-
sa æquali accipere pecuniam ab una partium,
ut sententiam in ejus favorem ferat? Quis etiam
existimet licere, inducere testem ad jurandum
falsum, quod jurans quidem putat esse verum,
ipse verò inducens scit esse falsum; vel absoluto
desiderio cupere mortem patris, ad percipiendam
ejus hæreditatem; & ad vitandam mortem,
vel gravia damna, falsum sibi crimen im-
ponere, ac seipsum gladio linguæ perimere? &
similia quæ ex Tamburino supra retulimus, &
impugnâvimus. Quis tandem sentiat cum Ca-
ramuele (quem recentiores Casuista, *Lumina-
re majus, & ingeniorum facem*, appellant) Ad-
vocatum posse patrocinari causâ, quam co-
gnoscat esse injustam; Clericum posse in reci-
tandis horis Canonicis voluntariè distrahi; aut
quotidie recitare Officium paschale; vel unica
recitatione Officij, duorum dierum obligatio-
ni satisfacere; & Monachos omnes à jejunijs
lege & onere liberari? Certè hæc ita absurda
sunt, ut communis sensus, & communissima
pietatis notiones, ad ea refellenda & aspernanda
sufficiant. Ea tamen, & plura alia quæ retuli-
mus, transfugitare debent Adversarij, vel ab
illo dogmate recedere, quo unius viri docti &
probi suffragium, ad reddendam opinionem pro-
babilem sufficere asseverant.

209.

Nec valet, si dicas, illud quidem sufficere ad
reddendam opinionem speculativè probabilem,
non tamen ad reddendam illam tutam & proba-
bilem in praxi. Hoc enim ex ipsis novorum Ca-
suistarum principijs confutari potest. Nam
Joannes Sancius in practicis disp. 54. num. 11.
sic ait: *Inintelligibile videtur aliquam opinionem
esse speculativè probabilem, & in praxi tutam am-
plecti non posse. Probabilitas namque practica à
speculativa differt, tanquam effectus à sua causa:
id enim quod quis opere exequitur justè vel injus-
tè, ab eo nascitur, quod scilicet speculativè ju-
dicavit posse agi licitè vel illicitè. Qui ergo ar-
bitratur speculativè aliquid licitè operari se posse
propter rationes probabiles, id tutè executioni
mandare poterit; aliàs nihil operabitur, nec ali-
cujus fructus sive momenti erit illa speculatio pro-
babilis, si ad opus esset impedita; & aequè com-
parari posset speculativam opinionem habens, &
perimescens operari practicè ex ea, Tantalo, po-
ma & aquam ad labia propè habenti, impeditio
tamen eis uti sive frui. Imò Tantalo infelicior
esset, qui dum bibere exoptabat, nequibat; at
probabili opinione uti perimescens, omittit ope-
rari quod in ejus potestate erat efficere. Ex quibus
liquet, juxta novorum Casuistarum principia,
non solum esse probabile speculativè, sed etiam
in praxi tutum, quicquid unus Doctor asserit*

esse probabile, subindeque omnes opiniones
Caramuelis, Tamburini, Escobarij, & alio-
rum Recentiorum, supra confutatas, tutè am-
plecti licere: ex quo ferè innumera sequuntur
absurda. Unde inter novorum Casuistarum as-
sertiones, quas ad instantiam Episcopi Ganda-
vensis, Academia Lovaniensis proscripsit, hæc
erat vigesima sexta: *Authoritas unius Doctoris
probi & docti reddit opinionem probabilem.
Quam propositionem, ut perniciosam, & in
materia doctrinae moralis innumeras absurdi-
tates invehentem, damnâvit.*

Advertendum tamen est, me in conclusione
dixisse, unius Doctoris suffragium, *communi-
ter loquendo*, non posse reddere opinionem ali-
quam probabilem & in praxi tutam: quia inter-
dum Doctor potest esse adeò clarus, & in Ec-
clesia celebris, ut ejus autoritas præponderet
aliorum multorum rationibus & autoritati.
Quare existimo solam D. Thomæ autoritatem
posse reddere opinionem verè probabilem, &
in praxi tutam: Tum quia ejus doctrina non so-
lùm ab innumeris Doctoribus & celebrioribus
Academijs, sed etiam à pluribus Summis Pon-
tificibus fuit commendata & approbata, nomi-
natim ab Alexandro VII. qui nuper in brevi
Apostolico ad Academiam Lovaniensem missio,
hujus S. Doctoris dogmata, *TVTISSIMA ET IN-
CONCVSSA* declaravit, ut initio hujus disserta-
tionis diximus: Tum etiam quia D. Thomas
nunquam absque ratione efficaci, saltem quan-
tùm materia patitur, vel sine autoritatibus
Scripturæ sacræ, aut SS. Patrum testimonijs,
aliquid in medium producit. Unde Gravina no-
ster in suo Cherubim Paradisi, in principio di-
cit *vocem ejus esse vocem multitudinis, per quam
omnes SS. Patres nobis suos sensus exponunt:*
idedque potissimum eniti debemus, ut confor-
miter ad ejus mentem omnes casus conscientie
resolvamus, & specialiter hanc questionem de
probabilitate, quæ totius Theologiæ moralis
basis est & fundamentum. Quare non possum
satis mirari, quomodo tot Thomistæ, aliàs gra-
ves, pro secundis intentionibus, & entibus rati-
onis, pro indivisibilibus continui, pro natu-
ra & existentia temporis, & alijs similibus quæ-
stionibus, quæ nec proficere, nec obesse pos-
sunt animarum salutis, pro S. Doctore tanta ani-
mi contentione decerent, & vix advertant quid
in rebus moralibus, & præsertim in hac gravis-
sima de probabilitate questione senserit! Certè
tantò diligentius circa morales materias mens
ejus indaganda est, quantò certius scimus ip-
sum prius in seipso legisse, quæ postea alijs scri-
psit, & præcepta in materia morum alijs tradi-
disse, quæ à se tanquam ab exemplari didice-
rat; atque id unum antequam doceret spectasse,
quæ ratione viveret, ut ostenderet cæteris quæ
lege vivendum esset.

§. II.

Solvuntur objectiones.

CONTRA nostram assertionem objicit in
primis Thomas Sanchez in summa lib. 1.
cap. 9. num. 7. & alij recentiores Casuista post
ipsum, ut Joannes Sancius, Layman, Filiucius
& alij, testimonium D. Thomæ, desumptum
ex quodlib. 3. art. 10. ubi S. Doctor (inquit San-
chez) ait *Posse quemquam amplecti opinionem
quam à Magistro audivit, in iis quæ ad mores
pertinent.*

Sed

Sed totum hunc articulum diligenter & accuratè legimus & relegimus, & hæc verba invenire non potuimus, nec ea certè videre poterimus, nisi Sanchez sua illa conspiciat, quibus videntur ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, nostris oculis admoveat. Nam S. Doctor nihil tale habet in hoc articulo, sed totum oppositum: ait enim, ut supra retulimus, *In his quæ pertinent ad fidem & bonos mores nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus magistri: in talibus enim ignorantia non excusatur.* Ex quo duo patent notatu digna: nimirum Sanchez locum illum Divi Thomæ adulterasse, vel saltem alienis aut alienatis oculis legisse; & alios recentiores Casuistas, qui illum pariter sic corruptum & vitiatum referunt, Authores non legere, sed absque ullo prorsus examine transcribere id quod alij scripserunt, & ut loquitur Navarrus supra relatus, *Alios sequi, sicut oves alias oves, vel ut aves, quæ unam volantem alia omnes sequuntur.*

212. Objicit secundò Caramuel in Theol. fundam. num. 448. *Quicquid restantur quatuor Authores est probabile: Sed ad probabilitatem non requiri quatuor Authores, sed unum omnino sufficere. quatuor restantur Authores, imò & viginti, aut plures: Ergo opinio unius Authoris est probabilis. Hæc ratio (subdit ille) solutione hucusque caruit.*

Sed facilè respondetur, quòd quando aliqui Doctores afferunt ad probabilitatem alicujus sententiæ sufficere unius Doctoris suffragium, vel loquuntur de Authore adeò claro & in Ecclesia celebri, ut ejus authoritas aliorum multorum rationibus & autoritati præponderet, qualem diximus esse Divum Thomam, qui unus pro decem millibus computatur. Ita Viguierius lib. 1. instit. cap. 15. ubi sic ait: *In dubiis sequens opinionem rationabilem alicujus magistri, cum magister est Doctor & approbatus, ut D. Thomas, qui absque ratione aut autoritate non consuevit loqui, est excusatus à peccato.* Vel solum volunt opinionem illam censeri probabilem, quæ unius viri docti & probi suffragio nititur, quando communi sententiæ non repugnat, & ab aliis ut improbabilis & singularis non rejicitur, sicut explicant Laiman, Filicius, & alij: opinio verò, quæ asserit unum Authorem per se ad probabilitatem alicujus sententiæ sufficere, repugnat communi Doctorum sententiæ, & ab illis non solum ut falsa, sed etiam ut improbabilis, imò ut perniciofa, & innumeras absurditates in materiam doctrinæ moralis invehens, rejicitur, ac reprobat, ut patet ex Censura Doctorum Lovanienfium supra adducta. Unde licet ab aliquibus recentioribus Casuistis probabilis & tuta in praxi existimetur, ut talis censeri non debet. Maximè quia cum illi Casuistæ in tam multis deliraverint, & in tam horrenda inciderint opinionum portenta, quæ supra retulimus, in quibus manifesta depravatio rationis apparet, meritò in aliis etiam minus manifestis, corrupti judicij suspecti sunt, subindeque eorum authoritas non sufficit ad reddendam probabilem & in praxi tutam opinionem illam, quæ ad probabilitatem alicujus sententiæ, unius tantum Authoris suffragium sufficere asseverat.

213. Addo quod, licet authoritas decem vel quindecim Doctorum sufficiat ad reddendam probabilem opinionem circa materiam aliquam

Tom. III.

A particularem, non tamen in quæstione de opinione probabili, ut sic: quia ipsa est fundamentum doctrinæ moralis præcipuum; ad principia autem præcipua Theologia moralis stabilenda, major requiritur autoritas, & numerus Doctorum, quam ad reddendam probabilem opinionem, quæ circa materiam aliquam particularem versatur: sicut in politicis videmus pro majori vel minori momento rerum judicandarum, majorem vel minorem requiri Judicum numerum, & leges fundamentales regni non posse, nisi à generalibus illius comitiis statui vel abrogari.

214. Objicies tertio: Si aliquis homo simplex & ignarus dubitet an aliquis actus licitus sit, potest consulere Parochum, vel Confessarium, aut alium virum doctum ac probum, & tutà conscientia ejus consilium & resolutionem sequi, juxta illud Deuteron. 32. *Interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi, Majores tuos, & dicent tibi.* Unde Albertus Magnus relatus à D. Antonino 1. p. tit. 3. cap. 10. §. 10. hæc scribit: *Frater simplex, vel quilibet homo, cum salute potest sequi in consiliis quamcumque opinionem voluerit, dummodo alicujus Doctoris magni opinionem sequatur.* Et Joannes Major in prol. 4. sent. sic habet: *Mercator autem & rudis nescit inter eorum opiniones discernere, qui rationabilius loquantur, sed sufficit ei credere doctis asserentibus, qui nolunt seipsos damnare, sed cupiunt prodesse, & bene dicere.* Ergo unius viri docti & probi autoritas sufficit ad reddendam opinionem aliquam in materia morum probabilem.

215. Respondeo, concessò Antecedente, distinguendo Consequens: Sufficit ad reddendam opinionem aliquam probabilem simpliciter & absolute, nego: secundum quid & respectivè, respectu scilicet alicujus particularis idiotæ & ignari, concedo. Nam ad probabilitatem illam respectivam, non solum unius viri docti & probi autoritas, sed etiam unius rustici aut mulierculæ testimonium interdum sufficere potest: si enim puer aut puella rustica dubitet an aliquid licitum sit, & Parochum aut Confessarium adire non valeat, potest interrogare parentes, & eorum consilium tutà conscientia sequi; quia licet eos fortè tunc errare contingat, puer aut puella eis obtemperans, ratione ignorantia invincibilis, excusabitur à peccato, ut articulo sequenti patebit. Unde quando quæritur, an unius viri docti & probi autoritas sufficiat ad reddendam opinionem probabilem, non est quæstio de probabilitate respectiva & secundum quid, sed de absoluta & simpliciter tali, quam non solum idiotæ & ignari, sed etiam docti & sapientes, tutà conscientia sequi possint.

216. Ex dictis hæctenus facilè intelliges, laxiores Probabilistas vix posse excusari à tribus pessimis ad quæ homines inducunt. Nam primò eos amoveat à studio veritatis, dum ex delectu minus probabilis, illos docent sectari quæ minus ad veritatem accedunt. Secundò ab odio peccati super omnia detestandi retardant, dum eos periculo Deum offendendi exponunt. Tertio à remediis efficacioribus consequendi salutem eos elongant. Atque his tribus titulis, quibus Christus summè gloriatur, in Evangelio, dum ait: *Ego sum veritas, via & vita,* se validè opponunt. Nam ut veritas, vult nos ab errore quæ possumus diligentia recedere. Ut via, op-

Qq

tat nos ab omni specie peccati abstinere. Et A
tandem ut vita, cupit nobis remedia efficacissi-
ma ad turpia vitanda exhibere: hacque de cau-
sa videtur in mundum istum advenisse, ut vi-
tam abundantius habeant. Ut eleganter ait P.
Vincentius Baronius in sua Theologia morali
adversus laxiores Probabilistas.

ARTICVLVS VII.

*An probabile falsum, quod invincibiliter cre-
ditur esse verum, à peccato excuset?*

PROBABILITATVM monstra, & novo-
rum Casuistarum laxitates, præcedenti-
bus articulis confutavimus: hic nobis cum Jan-
senianis pugnandum est, ipsorumque excessus
in materia de probabilitate, ex D. Augustini,
& Angelici Doctoris principiis corrigendi &
amputandi sunt, ut veritas, quæ teste Nova-
tiano, inter duos errores, ut Christus inter duos
latrones, media pendet, clarius eluceat,
& de utrisque Adversariis gloriosè triumphet.
Unde sit

S. I.

*Refertur ac refellitur singularis cuiusdam Re-
centioris sententia.*

217. QUIDAM Recentior, sub nomine Wilel-
mi Wendrochij Salisburgensis Theologi,
in dissertatione Theologica de probabilitate
quam ad calcem quintæ Epistolæ Ludovici
Montaltij subiecit, singularem & improbabi-
lem habet de probabilitate opinionum senten-
tiam. Existimat enim nunquam licere uti opi-
nionem probabili, nullumque probabile falsum,
& à lege æterna discordans, excusare à peccato,
etsi talis falsitas, & cum lege divina contrarie-
tas, invincibiliter ignoretur: quia (inquit) li-
cèt ignorantia invincibilis juris positivi à pec-
cato excuset, non tamen ignorantia invincibi-
lis juris naturalis; cum hæc sit pœna peccati ori-
ginalis, non verò illa.

218. Hæc opinio non minùs displicet quàm præ-
cedens, quæ omnem probabilitatem, quan-
tumvis tenuem, ad rectitudinem humanorum
actuum sufficere putat, & sententiam minùs
probabilem, in concursu probabilioris, eligi
posse existimat: sicut enim hæc recentiorum
Casuistarum assertio jugum Christi nimis emol-
lit, & pulvillos, seu cervicalia sub capite ho-
minum ponit, ut molliùs in suis negligentis
dormitent & quiescant; ita & illud Janse-
niorum dogma plus æquo illud exasperat, &
pharisaico more, onera humeris hominum
imponit importabilia, duramque nimis ac in-
evitabilem in eos invehit peccandi necessita-
tem. Unde sapienter ait Illustrissimus D. de
Marinis, Avenionensis Archiepiscopus, in Com-
mentariis quæ nuper edidit in 2. partem Summæ
D. Thomæ qu. 19. art. 6. cap. 6. in fine: *Theolo-
gus ad rectè in hoc arduo negotio incedendum, in
rebus moralibus, moralem & non mathematicam
certitudinem requirat, & unam ab altera dis-
cernere sciat, juxta advertentiam Caietani in
sua aurea Summula. dum de opinionis usu licito
& illicito loquitur. In quo quantum capere possu-
mus, aliqui qui nostris temporibus scripserunt,
salvâ pace, hallucinari videntur; volentes enim in-*

tolerabilem cerie aliquorum in hac parte licen-
tiam repellere, ad aliud extremum, zelo transvoluti
declinant. Ut ergo huic prudenti consilio ob-
temperemus, & non minori studio & cautelâ
Jansebianorum excessus, quàm novorum Ca-
suistarum laxitates devitemus:

Dico primò: Dum homo tenetur operari, po-
test sequi sententiam probabilem, si factâ suffi-
cienti diligentia, tunc alia probabilior ei non ap-
pareat. Ita communiter docent Theologi, post
D. Thomam quodlib. 8. art. 13. in argumento
sed contra, ubi sic ait: *Si aliquis adhibet diligen-
tiam, inquirens an habere plures præbendas sit
licitum, nec invenit aliquid quod ipsum moveat
ad hoc quòd sit illicitum, videtur quòd sine pec-
cato plures possit habere præbendas.*

Ratio etiam id suadet: Homines enim debent
operari humano modo, nec possumus eos obli-
gare ad hoc quod omnium rerum habeant clar-
am & perfectam notitiam: Dum ergo factâ
sufficienti diligentia, juxta conditiones rei &
personæ, aliud probabilior non apparet, pru-
denter operatur homo, conformando conscien-
tiam suam opinioni probabili.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio ex
Caietano in Summa, verbo *Opinio*, ubi sic ha-
bet: *Non exigit Deus ab homine plusquam con-
ditio hominis habet: quia divina sapientia dispo-
nit omnia suaviter:* Sed hominis conditio ha-
bet, ut in rebus moralibus non possit assequi
omnium evidentiam, nec habere certitudinem
mathematicam, seu exactam & perfectam
omnium agibilibus; *ipsum enim exactum non
est in omnibus simili modo rationibus flagitan-
dum*, inquit Aristoteles 1. Ethic. cap. 3. præ-
fertim in moralibus, quia ut ait Divus Tho-
mas in cap. 1. lib. 1. Ethic. *Materia moralis
talis est, quod non est ei conveniens certitudo,
mathematica scilicet & perfecta, sicut rebus
physicis & metaphysicis: Ergo Deus non exi-
git ab homine, ut semper cum evidentia &
certitudine mathematica de bonitate morali
sue actionis operetur, subindeque potest se-
qui sententiam probabilem, dum factâ suffi-
cienti diligentia, alia probabilior non appa-
ret. Unde videmus, Summos Pontifices in re-
gimine Ecclesiæ, putâ in dispensationibus con-
cedendis, interdum uti probabilibus senten-
tiis, cum ipsi veritas perspecta non est; &
similiter Reges in administrandis regni nego-
tiis, & Judices tam Ecclesiasticos quàm civiles,
in dirimendis litium nodis, juxta regulam il-
lam juris supra expositam, quæ præcipit ut in
opinionum probabilium conflictu, quod veri-
similius est præferatur, & ubi sunt opiniones dis-
cordes, Judex sequatur communem.* Denique
Salomon in judicio illo celebri, quo judicavit
infantem, à duabus mulieribus sibi oblatum,
esse dividendum, conjecturis tantum probabi-
libus ducebatur; & tamen Scriptura ejus sa-
pientiam & æquitatem mirum in modum ex-
tollit. Quod non leve argumentum est, pruden-
ter operari homines, sequendo opiniones prob-
abiles, cum factâ sufficienti diligentia, non
possunt habere clarâ & perfectam veritatis
notitiam, & tunc non occurrunt aliæ probabi-
liores & tutiores sententiæ.

Dico secundò, cum qui operatur ex opinio-
ne probabili falsa, & legi divinæ contraria,
quam invincibiliter putat esse veram, & legi
divinæ conformem, à peccato excusari. Ita

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

229.

230.

231.